DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)
13. december 1989 *

I sag C-26/88,

angående en anmodning, som Hessisches Finanzgericht i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Brother International GmbH, Bad Vilbel, Forbundsrepublikken Tyskland,

mod

Hauptzollamt Gießen,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artiklerne 5 og 6 i Rådets forordning (EØF) nr. 802/68 af 27. juni 1968 om den fælles definition af begrebet varers oprindelse (EFT 1968 I, s. 157),

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden Sir Gordon Slynn, dommerne M. Zuleeg, R. Joliet, J. C. Moitinho de Almeida og G. C. Rodríguez Iglesias,

generaladvokat: W. Van Gerven
justitssekretær: assisterende justitssekretær J. A. Pompe

efter at der er afgivet indlæg af:

— Brother International GmbH ved advokat G. Laule, Frankfurt am Main,

* Processprog: tysk.

— den franske regering ved E. Belliard og C. Chavance som befuldmægtigede,

— den nederlandske regering ved H. J. Heinemann som befuldmægtiget, og

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent J. Sack, bistået af R. Wagner, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten og efter mundtlig forhandling den 16. februar 1989,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 16. marts 1989,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 17. december 1987, indgået til Domstolen den 25. januar 1988, har Hessisches Finanzgericht i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artiklerne 5 og 6 i Rådets forordning (EØF) nr. 802/68 af 27. juni 1968 om den fælles definition af begrebet varers oprindelse (EFT 1968 I, s. 157).

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en sag anlagt af Brother International GmbH (herefter benævnt »Brother«) mod Hauptzollamt Gießen vedrørende efteropkrævning af antidumpingtold.

3 I 1984 og 1985 indførte Brother til Forbundsrepublikken Tyskland elektroniske skrivemaskiner fra Taiwan, og ved fortoldningen angav selskabet, at maskinerne havde oprindelse i dette land.

4 I december 1985 indledte Kommissionen en antidumpingprocedure vedrørende importen af elektroniske skrivemaskiner med oprindelse i Taiwan (EFT C 338, s. 7). Denne procedure blev afsluttet ved Kommissionens afgørelse af 23. maj 1986 (EFT L 140, s. 52) under henvisning til, at de omhandlede varer ikke havde oprindelse i Taiwan. Kommissionen udtalte bl. a. i sidstnævnte beslutning, »at de i Taiwan udførte bearbejdninger / forarbejdninger ikke var tilstrækkelige til at give varerne taiwansk oprindelsesstatus, jfr. Rådets forordning (EØF) nr. 802/68«.

5 Selskaberne Brother Industries Ltd, Japan, Taiwan Brother Industries Ltd, Taiwan og Brother International Europe Ltd, Det Forenede Kongerige, har anlagt sag ved Domstolen mod Kommissionen med påstand om annullation af Kommissionens afgørelse, hvorved de omhandlede varer ikke blev tildelt taiwansk oprindelsesstatus. Sagen blev afvist ved kendelse af 30. september 1987 (sag 229/86, Sml. s, 3757) med den begrundelse, at den omtvistede afgørelse ikke kunne anses for bebyrdende for de sagsøgende virksomheder, da det henhører under de nationale myndigheder at afgøre, hvor importerede produkter har oprindelse, med mulighed for at forelægge sagen præjudicielt.

6 En undersøgelse, som de tyske myndigheder foretog hos Brother i september 1986, foranledigede disse til at antage, at de elektroniske skrivemaskiner, Brother indførte fra Taiwan, skulle betragtes som varer med oprindelse i Japan, hvorfor de var omfattet af Rådets forordning (EØF) nr. 1698/85 af 19. juni 1985 om indførelse af en endelig antidumpingtold på importen af elektroniske skrivemaskiner med oprindelse i Japan (EFT L 163, s. 1). Hauptzollamt Gießen pålagde derfor ved afgørelse af 12. maj 1987 om efteropkrævning af told Brother en antidumpingtold på i alt 3 210 277,83 DM.

7 Brother klagede over afgørelsen og krævede herved, at Hauptzollamt tillagde klagen opsættende virkning. Dette nægtede Hauptzollamt, hvorefter Brother anlagde sag ved Hessisches Finanzgericht med påstand om, at den efterfølgende opkrævning af antidumpingtold udsættes, subsidiært ophæves. Til støtte for påstanden har sagsøgeren i det væsentlige gjort gældende, at skrivemaskinernes enkeltdele hovedsagelig fremstilles i Japan, hvorfra de transporteres til Taiwan og samles til færdige skrivemaskiner i en komplet udstyret fabrik. Efter sagsøgerens opfattelse bør de omtvistede skrivemaskiner anses for at have oprindelse i Taiwan. Ifølge sagsøgeren

kan der ikke være tale om omgåelse af gældende bestemmelser, allerede fordi fabrikken i Taiwan eksisterede, længe før antidumpingreglerne trådte i kraft, og de skrivemaskiner, som fremstilles på fabrikken, har været leveret til Forbundsrepublikken Tyskland allerede siden 1982.

8 Hauptzollamt anser fabrikken i Taiwan for en såkaldt »skruetrækkerfabrik«, hvor enkeltdelene blot pakkes ud og sættes sammen. Der kan derfor ikke antages at være foretaget en væsentlig og økonomisk berettiget be- eller forarbejdning, der kan begrunde oprindelse. Må det ikke desto mindre antages, at der har fundet en bearbejdning sted, som kan begrunde oprindelse, bør der efter Hauptzollamts opfattelse alligevel opkræves antidumpingtold, da flytningen af den endelige samling fra Japan til Taiwan er tilstrækkelig til at begrunde den formodning, at formålet udelukkende var at omgå antidumpingreglerne.

9 Hessisches Finanzgericht er af den opfattelse, at sagens afgørelse afhænger af fortolkningen af artiklerne 5 og 6 i forording (EØF) nr. 802/68, hvorfor den ved kendelse af 17. december 1987 har forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 5 i Rådets forordning (EØF) nr. 802/68 af 27. juni 1968 om den fælles definition af begrebet varers oprindelse (EFT 1968 I, s. 157) fortolkes således, at udelukkende en samling af i forvejen færdiggjorte, importerede enkeltdele til en ny genstand, også kan anses for den sidste væsentlige og økonomisk berettigede bearbejdning eller forarbejdning og dermed begrunde oprindelse, eller skal der ud over samlingen af enkeltdelene tillige præsteres en selvstændig tankebaseret be- eller forarbejdning?

Såfremt udelukkende samlingen af i forvejen færdiggjorte enkeltdele kan begrunde oprindelse i henhold til artikel 5 i forordning nr. 802/68, kan forordningens artikel 6 da fortolkes således, at allerede den omstændighed, at der er sket en omlægning af udførslerne med anvendelse af allerede eksisterende produktionsanlæg, berettiger til en formodning om, at omlægningen er sket med det formål at omgå bestemmelser i EF-retten (om antidumpingtold)?«

10 Vedrørende hovedsagens faktiske omstændigheder, sagens forløb og de indlæg, der er afgivet for Domstolen, henvises i øvrigt til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende, såfremt det på de enkelte punkter er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

Fortolkning af artikel 5 i forordning (EØF) nr. 802/68

11 Den nationale ret ønsker med det første spørgsmål navnlig oplyst, under hvilke betingelser den blotte samling, i ét land af præfabrikerede enkeltdele, der har oprindelse i et andet land, kan give et produkt oprindelsesstatus i det land, hvor samlingen har fundet sted.

12 Herved må der henvises til artikel 5 i forordning (EØF) nr. 802/68, der er sålydende:

»En vare, ved hvis fremstilling to eller flere lande har deltaget, har oprindelse i det land, hvor den sidste væsentlige og økonomisk berettigede bearbejdning eller forarbejdning har fundet sted, når denne er foretaget i en dertil udstyret virksomhed og har ført til fremstilling af et nyt produkt eller udgør et vigtigt trin i fremstillingen.«

13 Brother har anført, at betingelserne i forordningens artikel 5 er af teknisk art, og at en samleproces er en klassisk forarbejdningsproces i bestemmelsens forstand, for så vidt som denne, i lighed med forholdet i nærværende sag, består i at samle et stort antal enkeltdele til et nyt sammenhængende hele. En gennemførelsesforordning udstedt i medfør af artikel 14 i forordning (EØF) nr. 802/68 om de nærmere betingelser for tildeling af oprindelsesstatus kan fastlægge økonomiske kriterier for en samleproces, men ikke kriterier vedrørende processens tankebaserede værdi.

14 Kommissionen har heroverfor gjort gældende, at den blotte samling af præfabrikerede enkeltdele ikke bør betragtes som en væsentlig be- eller forarbejdning i forordningens artikel 5's forstand, når denne proces i betragtning af den anvendte arbejdskraft og materialeudgifterne samt den opnåede merværdi er betydelig mindre væsentlig end de be- eller forarbejdninger, der er foretaget i et andet land eller i andre lande.

15 Det følger af forordningens artikel 5, som den er fortolket i Domstolens praksis, at det afgørende kriterium er den sidste væsentlige be- eller forarbejdning. Denne fortolkning er i øvrigt bekræftet i regel 3 i tillæg D.1 til den internationale konven-

tion om forenkling og harmonisering af regler om toldbehandling (Kyoto-konventionen), som er blevet godkendt på Fællesskabets vegne ved Rådets afgørelse 77/415/EØF af 3. juni 1977 (EFT L 166, s. 1 og 3). Heri siges: »Såfremt to eller flere lande har deltaget i produktionen af en vare, afgøres dennes oprindelse efter kriteriet om væsentlig forarbejdning«.

16 Det præciseres ikke i forordningens artikel 5, i hvilket omfang samleprocesser kan betragtes som væsentlige be- eller forarbejdninger. I Kyoto-konventionens regel 6 bestemmes nærmere:

»Processer, som ikke bidrager til eller kun i ubetydeligt omfang bidrager til at give varen dens væsentlige karakteristiska eller egenskaber, og navnlig de processer, som udelukkende består af én eller flere af nedenstående elementer, bør ikke betragtes som væsentlig forarbejdning eller bearbejdning: ...

c) enkle samleprocesser;

...«.

17 Som enkle samleprocesser må betragtes samleprocesser, der hverken kræver særlig uddannet personale til at udføre de pågældende arbejder, specialværktøj, eller fabrikker udstyret med særlig henblik på samlingen. Sådanne processer er ikke egnede til at give de pågældende varer deres væsentlige karakteristika eller egenskaber.

18 Kyoto-konventionen indskrænker sig til at udelukke enkle samleproceser fra begrebet væsentlig be- eller forarbejdning, uden at der nærmere redegøres for, under

hvilke omstændigheder andre former for samleprocesser kan være en væsentlig be- eller forarbejdning. For så vidt angår de øvrige former for samleprocesser, skal det i hvert enkelt tilfælde afgøres på grundlag af objektive kriterier, om de er en væsentlig be- eller forarbejdning.

19 En samleproces kan anses for egnet til at begrunde oprindelse, når den ud fra en teknisk synsvinkel og i henseende til betegnelsen af den omhandlede vare udgør det væsentlige produktionsstadium, hvorunder formålet med de anvendte enkeltdele konkretiseres, og hvorunder varen bibringes sine særlige egenskaber (jfr. dom af 31. januar 1979, Yoshida, sag 114/78, Sml. s. 151).

20 I betragtning af antallet af processer, der falder ind under samlebegrebet, er der situationer, hvor en undersøgelse på grundlag af tekniske kriterier ikke kan være bestemmende ved afgørelsen af en vares oprindelse. I disse tilfælde skal merværdien som følge af samlingen tages i betragtning som et supplerende kriterium.

21 Kriteriets relevans bekræftes i øvrigt i Kyoto-konventionen, hvor det i bemærkningerne til regel 3 i tillæg D.1 præciseres, at kriteriet væsentlig forarbejdning i praksis kan udtrykkes ved reglen om den procentvise merværdi, såfremt værdien af de anvendte varer eller den opnåede merværdi når op på et fastlagt niveau udtrykt i procent.

22 Med hensyn til kriteriets anvendelse, herunder navnlig spørgsmålet, hvilken merværdi der kræves for at afgøre varens oprindelse, skal der tages udgangspunkt i, at helheden af de omhandlede samleprocesser i væsentlig grad skal have forøget slutproduktets handelsværdi ab fabrik. Det skal i det enkelte tilfælde undersøges, om størrelsen af den merværdi opnået i det land, hvor samlingen er foregået, i forhold til den merværdi, der er opnået i andre lande, begrunder varens oprindelse dér, hvor samlingen er foregået.

23 I det tilfælde, at kun to lande har deltaget i fremstillingen af en vare, eller hvor en undersøgelse på grundlag af tekniske kriterier viser sig uegnet til at afgøre oprindelsen, er den blotte samling af præfabrikerede enkeltdele med oprindelse i et andet land end det, hvor samlingen foregår, ikke tilstrækkelig til at give det samlede produkt oprindelse dér, hvor samlingen foregår, såfremt merværdien dér er væsentlig mindre end merværdien opnået i det andet land. Nærmere gælder det, at i en sådan situation er en merværdi på under 10 % — hvilket er den vurdering, Kommissionen har fremsat i sit indlæg — aldrig tilstrækkelig til at give slutproduktet oprindelse i det land, hvor samlingen er foregået.

24 Oprindelsen af en vare, der er fremstillet ved en samleproces, skal afgøres på grundlag af ovennævnte kriterier, uden at det i den forbindelse skal undersøges, om samleprocessen indebærer en selvstændig tankebaseret be- eller forarbejdning, hvilket er et kriterium, som ikke er fastsat i forordningens artikel 5.

25 Herefter må det første præjudicielle spørgsmål herefter besvares således, at den blotte samling af præfabrikerede enkeltdele med oprindelse i et andet land end det, hvor samlingen foregår, er tilstrækkelig til at give det samlede produkt oprindelse i det land, hvor samlingen har fundet sted, forudsat at denne ud fra et teknisk synspunkt og i henseende til betegnelsen af den pågældende vare udgør det væsentlige produktionsstadium, hvorunder formålet med de anvendte enkeltdele konkretiseres, og hvorunder varen bibringes sine særlige egenskaber; såfremt det ikke på grundlag af dette kriterium er muligt at fastslå varens oprindelse, må det undersøges, om den pågældende samling som sådan i væsentlig grad har forøget slutproduktets handelsværdi ab fabrik.

Fortolkning af artikel 6 i forordning (EØF) nr. 802/68

26 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om den omstændighed, at samlingen flyttes fra det land, hvor fremstillingen af enkeltdelene foregår, til et land, hvori allerede eksisterende produktionsanlæg udnyttes, i sig selv begrunder en formodning om, at denne produktionsomlægning udelukkende sker med det formål at omgå gældende retsforskrifter i forordningens artikel 6's forstand, navnlig anvendelsen af en antidumpingtold.

Bestemmelsen har følgende ordlyd:

27 »Bearbejdning eller forarbejdning, hvorom det fastslås eller hvorom konstaterede kendsgerninger berettiger til en formodning om, at den udelukkende har haft til formål at omgå bestemmelser, der i Fællesskabet eller i medlemsstatene anvendes på varer fra bestemte lande, kan på ingen måde medføre, at de således frembragte varer i medfør af artikel 5 anses for at have oprindelse i det land, hvor bearbejdningen eller forarbejdningen er foretaget«.

28 Den omstændighed, at samlingen flyttes fra det land, hvor fremstillingen af enkeltdelene foregår, til et andet land, hvori allerede eksisterende produktionsanlæg udnyttes, begrunder ikke i sig selv en sådan formodning. Der kan nemlig ligge en række andre årsager til grund for en sådan flytning. For det tilfælde, at der er tidsmæssigt sammenfald mellem retsforskrifternes ikrafttræden og ændringen af samlingsstedet, må den erhvervsdrivende dog godtgøre, at samlingen er foretaget af saglige grunde i det land, hvorfra varerne er eksporteret, og ikke i det øjemed at omgå følgerne af gældende retsforskrifter.

29 Den nationale rets andet spørgsmål må herefter besvares således, at den omstændighed, at samlingen flyttes fra det land, hvor fremstillingen af enkeltdelene foregår, til et andet land, hvori allerede eksisterende produktionsanlæg udnyttes, ikke i sig selv begrunder en formodning om, at denne flytning udelukkende sker med det formål at omgå gældende retsforskrifter, medmindre der er tidsmæssigt sammenfald mellem retsforskrifternes ikrafttræden og ændring af samlingsstedet. I sidstnævnte tilfælde må den erhvervsdrivende godtgøre, at samlingen er foretaget af saglige grunde i det land, hvorfra varerne er eksporteret, og ikke i det øjemed at omgå følgerne af gældende forskrifter.

Sagens omkostninger

30 De udgifter, der er afholdt af den franske og nederlandske regering samt Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har indgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende de præjudicielle spørgsmål, der er forelagt af Hessisches Finanzgericht ved kendelse af 17. december 1987, for ret:

1) Den blotte samling af præfabrikerede enkeltdele med oprindelse i et andet land end det, hvor samlingen foregår, er tilstrækkelig til at give det samlede produkt oprindelse i det land, hvor samlingen har fundet sted, forudsat denne ud fra et teknisk synspunkt og i henseende til betegnelsen af den pågældende vare udgør det væsentlige produktionsstadium, hvorunder formålet med de anvendte enkeltdele konkretiseres, og hvorunder varen bibringes sine særlige egenskaber; såfremt det ikke på grundlag af dette kriterium er muligt at fastslå varens oprindelse, må det undersøges, om den pågældende samling som sådan i væsentlig grad har forøget slutproduktets handelsværdi ab fabrik.

2) Den omstændighed, at samlingen flyttes fra det land, hvor fremstillingen af enkeltdelene foregår, til et andet land, hvori allerede eksisterende produktionsanlæg udnyttes, begrunder ikke i sig selv en formodning om, at denne flytning udelukkende sker med det formål at omgå gældende retsforskrifter, medmindre der er tidsmæssigt sammenfald mellem retsforskrifternes ikrafttræden og ændring af samlingsstedet. I sidstnævnte tilfælde må den erhvervsdrivende godtgøre, at samlingen er foretaget af saglige grunde i det land, hvorfra varerne er eksporteret, og ikke i det øjemed at omgå følgerne af gældende retsforskrifter.

Slynn Zuleeg

Joliet Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 13. december 1989.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

Gordon Slynn
Formand for Femte Afdeling